

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ

В сучасних умовах цифровізація освітнього процесу у закладах вищої освіти стає критично важливою, забезпечуючи гнучкість, інновації та покращення якості навчання. Впровадження цифрових технологій у освітній процес дозволяє готувати здобувачів до вимог сучасного ринку праці та надавати доступ до освіти без обмежень простору та часу.

Цифрова економіка потребує робочої сили, яка має високий рівень цифрових навичок, і може конкурувати на ринку праці. Крім того, дослідження Міністерства цифрової трансформації України за 2023 р. [1] показали, що працівники із цифровими навичками отримують на 81,3% вищі заробітні плати, на відміну від тих, хто їх не опанував. Тому, впровадження та використання у закладах вищої освіти сучасних цифрових технологій для підвищення рівня цифрових навичок здобувачів, є потребою сьогодення.

Впровадження сучасних цифрових технологій в освітній процес закладів вищої освіти є дуже актуальним та має ряд переваг [2, с. 119–120; 3, с. 46]:

- суттєво розширюються освітні можливості для учасників освітнього процесу;
- активно розвиваються такі формати навчання, як корпоративне онлайн-навчання, перевернуте навчання, мікронавчання та багато інших;
- зростання мобільності як здобувачів, так і викладача, що сприяє гнучкості навчального процесу;
- розширення доступу без географічних обмежень здобувачів та викладачів до відкритих електронних освітніх ресурсів та платформ;
- поповнення бібліотечних фондів ЗВО електронними книгами, створення міжбібліотечних об'єднань для обміну і спільного користування бібліотечними фондами;
- здобувачі вищої освіти можуть розвиватися відповідно до своїх можливостей та уподобань, оптимізуючи індивідуальні освітні траєкторії, зокрема за допомогою використання інструментарію неформальної освіти;
- викладачі підвищують свій професійний рівень і цифрову грамотність через проходження курсів підвищення кваліфікації з цифрових технологій, вебінарів та тренінгів;
- покращення ефективності процесів управління, організації та прозорості освітньої діяльності;
- створення можливостей для віддаленої освітньої та дослідницької співпраці між університетами-партнерами тощо.

Оскільки цифровізація у закладах вищої освіти має багато переваг, важливо продовжувати вдосконалювати цифрові технології в освітній сфері та забезпечувати їх ефективне застосування для підвищення якості навчання, підготовки молодих людей до майбутньої професійної діяльності [4, с. 109].

Хоча завдяки цифровізації й відкриваються широкі можливості, проте впровадження цифрових технологій стикається з рядом викликів та проблем: нерівність доступу до технологій; недостатня інфраструктура та технічна підтримка у ЗВО; фінансові витрати та бюджетні обмеження; потреба у зміні освітніх програм і методик; недостатня підготовка викладачів до цифрових інструментів; зростання навантаження на викладачів і виникнення дисбалансу; ризик зростання плагіату; проблеми забезпеченні об'єктивності оцінювання; проблеми використання штучного інтелекту; проблеми з безпекою. Розглянемо їх більш детально.

Сьогодні існує проблема цифрового розриву, і як результат – освітньої нерівності. Нерівність доступу до комп'ютерів, інтернету та інших цифрових ресурсів і технологій серед здобувачів призводить до нерівних можливостей для навчання, досліджень та саморозвитку.

Багато закладів вищої освіти мають недостатню інфраструктуру та технічну підтримку для впровадження сучасних цифрових технологій у навчальний процес. Це може ускладнювати навчання через відсутність доступу до сучасних інформаційних ресурсів.

Впровадження та підтримка цифрових технологій у закладах вищої освіти вимагає значних фінансових витрат на інфраструктуру, програмне забезпечення та підготовку персоналу, що не завжди вкладаються у бюджетні обмеження закладів.

Цифрова трансформація потребує перегляду та модернізації освітніх програм і методик. Це означає включення нових дисциплін інформаційної галузі, які стосуються цифрових технологій, у навчальні плани та програми, а також створення нових підходів до навчання.

Не всі викладачі готові та мають достатню підготовку для ефективного використання цифрових інструментів у навчанні. Це може стати перешкодою для максимального використання переваг цифрових інструментів у навчальному процесі та призводити до недостатньої підтримки здобувачів у їх цифровому розвитку.

Цифровізація освітнього процесу призводить до зростання навантаження на викладачів і виникнення дисбалансу між робочим часом та особистим життям, що призводить до професійного вигорання [2, с. 120].

Цифрові технології розширюють можливості викладачів, проте також створюють виклики у забезпеченні об'єктивності та справедливості оцінювання знань здобувачів.

Розширення доступу до інформаційних ресурсів підвищує ризик зростання плагіату серед здобувачів та викладачів.

Використання штучного інтелекту у освітньому процесі закладів вищої освіти стикається з кількома проблемами, серед яких етичні питання, відсутність чітких стандартів та регуляцій щодо використання ШІ в освіті. Необхідність встановлення етичних та правових рамок у цьому контексті стає важливою для забезпечення ефективного та етичного використання ШІ у навчальних цілях.

Робота з освітніми платформами (Moodle, Google classroom та ін.) вимагає стійких систем захисту, оскільки вони можуть бути вразливі до кібератак та технічних збоїв, що може призвести до порушень навчального процесу та безпеки даних. Недоліки або збої в системах можуть негативно впливати на якість освіти та рівень навчання здобувачів. Збір, обробка та зберігання великих обсягів особистих даних здобувачів та викладачів також може стати об'єктом кібератак та порушень приватності. Тому забезпечення захисту особистих даних є великою проблемою для закладів вищої освіти.

Наприкінці слід зазначити, що розв'язання зазначених проблем потребує: інвестицій у технічну інфраструктуру; підготовки викладачів до роботи з цифровими інструментами; перегляду освітніх програм; підтримки здобувачів у випадку нерівності доступу до технологій; посилення заходів зі збереження конфіденційності та захисту даних викладачів та здобувачів. Важливо розвивати та впроваджувати інноваційні технології для підвищення якості навчання, рівня цифрових навичок здобувачів освіти та підготовки їх до викликів сучасного світу.

Список використаних джерел:

1. Дослідження цифрової грамотності в Україні. 2023. Міністерство цифрової трансформації України / Дія. Освіта : сайт. URL: <http://surl.li/orijv> (дата звернення: 31.01.2024).

2. Соціальні, економічні та освітні трансформації в цифрову епоху : монографія / С. В. Леонов та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук С. В. Леонова, к-ки екон. наук О. А. Криклій. Суми : Сумський державний університет, 2022. 204 с.

3. Ковальчук А. Проблеми цифровізації освітнього процесу в закладах вищої освіти. Актуальні проблеми вищої професійної освіти : зб. наук. праць / за заг. ред. Л. В. Барановської. К. : НАУ, 2022. С. 45–46.

4. Павлиш Т., Басараб В., Терещенко О., Рогів М. Цифровізація освітнього процесу в закладах вищої освіти в умовах воєнного стану. *Освітні обрії*. 2023. № 1(56). С. 106–109.